

NAŠA MOČ

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Št. 49.

V Ljubljani, dne 31. oktobra 1912.

Leto VII.

Izhaja vsak petek.

Uredništvo
upravnništvo
Kopitarjeva
ulica št. 6.

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4.-
pololetna . . . „ 2.-
četrletna . . . „ 1.-
Posamezna št. „ 0.10

Vevška stavka.

I. izkaz darov.

Neimenovan v Ljubljani 2 K. — Janko Češnik, trgovec, Ljubljana, 10 K. — Urban Horvat, poslovodja tiskarne, Novo mesto, 10 K. — V. Serajnik, Št. Rips, 2 K. — Skupina J. S. Z. Tržič 20 K. — Skupina J. S. Z. Selo-Moste 20 K. — Josip Oražem, župan, Moste, 2 K. — Skupina J. S. Z. Javornik 40 K. — Neimenovan X. 6 K. — Nagla pomoč 25 K. — Neimenovana skupina J. S. Z. 20 K. — Skupaj 157 K; oddano 26. oktobra 1912 odboru pri Devici Mariji v Polju. — Ivan Pečnak, kaplan, Trbovlje, 2 K. — Ivan Krmec nabral v Št. Vidu nad Ljubljano 9 K 86 vinarjev. — Nabrano v tobačni tovarni v Ljubljani 81 K 45 vin. — Delavci goriške tovarne pri Medvodah 40 K. — Delavci medvodske tovarne 7 K. — Skupina J. S. Z. Predoslje 5 K. — Skupina J. S. Z. Vrhnika 9 K. — Ant. Jurca, Vrhnika, 1 K. — Ant. Jezeršek, Vrhnika, 1 K. — Skupina J. S. Z. Selce 8 K. — Skupaj 164 K 31 vin.; oddano dne 29. oktobra 1912 podpornemu odboru pri Devici Mariji v Polju. — **Skupaj nabrano 321 K 31 vin.**

Odbor za nabiranje darov stavkujočemu delavstvu pri Devici Mariji v Polju.

Predsednik:
Dr. Fr. Dolšak.

Blagajnik:
Lud. Tomažič.

Dr. J. Zajec, podpredsednik; dr. M. Božič, tajnik in blagajnikov namestnik; Alojzij Čatar, delavec; dr. Jerič, odvetniški kandidat; Ivanka Kosec, delavka; Fran Kerhne, urednik; M. Moškerc, urednik; dr. Šiška, odvetniški kandidat.

Darovalcem se pristočno zahvaljujemo in prosimo nadaljnjih darov, ki se naj dolože ali na naslov g. Ljudevit Tomažič, upravitelj, Katoliška tiskarna, ali pa na naslov dr. Mirko Božič, glavni tajnik S. L. S. v Ljubljani. Če se pošlje denar po pošti, naj se pristavi, da je denar namenjen vevškemu stavkujočemu delavstvu. Dobrodošel je tudi živež, drva, premog, ki naj se pošlje na naslov: Krajnemu podpornemu odboru vevškega delavstva na naslov g. župnik Müller pri Devici Mariji v Polju.

× × ×

Grazia Deledda:

Don Evèno.

(Konec.)

»Pojdi z menoj,« mu pravi Mihela.

»Kam, signorina?«

»Z menoj pojdi,« ponovi. Zelo začuden gre za njo. Koraka po stopnicah Fidele je bil že večkrat gori in vselej je začuden lepo hišo svojega gospodarja ogledoval.

Skozi visoka, poslikana okna pada svetloba na široke stopnice iz marmorja; gosposki mir vlada po mračnih hodnikih, Fidele se s svojimi kmečkimi črevlji boji stopiti na lepe preproge.

Mihela ga pelje v jedilnico in zapre vrata.

Kaj li hoče, se vpraša Fidele začuden?

Mihela ga pogleda naravnost v obraz. »Veš«, hitro pravi, »da vodi v mojo vas poleg velike ceste še stara cesta?«

»Da, signorina,« odgovori in strmi v njo. Vidi, da je eno lice blede, drugo rdeče in si misli: Na rdečem je gotovo spala.

»Si li že bil kdaj v moji vasi,« hitro in živahno vpraša Mihela in se trdno na mizo nasloni.

»O, že velikokrat!«

Ko je pričelo vevško delavstvo stavkati, smo natančno znali, da se stavka ne bo tako hitro končala. Poznamo tisti kartel papirnic v Avstriji, ki se zanaša na to, da prično delavci delati, ko bodo izstradani. Poznamo tudi moža, ki vodi ta kartel, in vemo, da kmalu ne dobite tako umazanih gospodarjev, kakršni so tisti bogataši, ki vodijo združene avstrijske papirnice. Njim ne gre za drugo, kot za dobiček. Ta dobiček jim prinaša ubogi, zgarani delavec in uboga delavka, ki še danes dela v teh mučilnicah modernega kartela avstrijskih papirnic proti sijajni plači 90 vinarjev na dan.

A delavstvo, ki živi v sedanjih časih s sijajno dnevno plačo 90 vinarjev, ni zato pričelo stavkati, ker zasluži manj, kolikor stane kakega fabriškega škrica njegov pes na dan, marveč zato, ker mu ni bilo več mogoče obstati. Ljudi so v tej tvornici prav na hudičev način šikanirali in trapili. Lahko so tako delali. Saj so dobro znali, da se je z ljubeznivostjo, s pijačo, z lepimi besedami in s kavo po delavstvu obožavanemu prejšnjemu ravnatelju posrečilo, da se delavstvo ni oklenilo svojega starega strokovnega društva, ki po svojih prispevkih pač ne odgovarja modernemu naziranju strokovne organizacije in se do zadnjega časa tudi ni oklenilo Jugoslovanske Strokovne Zveze. Ni se čitala več »Naša Moč«, čez list so zabavljali ljudje, ker smo jim vrgli v koš dopise, v katerih so hoteli hvaliti svojega oboževanega fabriškega direktorskega malika. Nihče ni skrbel za to, da se **strokovno** delavstvo organizira in da se po »Naši Moči« strokovno naprej izobražuje. Pred zadnjo stavko leta 1908. pri Devici Mariji v Polju je bilo delavstvo strokovno boljše organizirano, kakor pa po stavki. Nekdo, ki je vodil stavko v Vevčih in v Medvodah leta 1908., je po stavki nekemu zelo uglednemu delavcu rekel: »Priatelj, skrbite, da se boste zdaj vsi strokovno organizirali.« In mož, ki si je za organizacijo slovenskega kršč. socialnegadelavstva od leta 1904. sem že pridobil nevenljivih zaslug, je dobil ta-le odgovor: »Tega ne bomo storili.« In res, tisti, ki jim je delavstvo poverilo vodilna mesta v svoji krajni strokovni organizaciji, niso čisto nič storili, da

bi se bilo delavstvo strokovno organiziralo. Kjer pa glava ne stori, kar bi bila njena dolžnost, tudi ljudje ničesar ne storé. »Saj ne bomo več stavkali, ko imamo svojega malika nazaj,« se je govorilo. Če jih je kak sitnež opozoril, da bi bil le dober kak delavski strokovni shod, se je pa reklo, da na shod premalo ljudi pride. Seveda pride na take delavske shode malo delavcev in delavk, če se čisto nič za shode ne poagitira.

Za svarilo vsemu slovenskemu delavstvu smo to-le zapisali, ker smo dolžni, da delavstvo zna, kam se pride, če se trajno in pogumno za strokovno organizacijo vedno in vedno zopet ne agitira in če delavstvo prezre, da mora biti predvsem strokovno organizirano.

Tvornica je znala, kakor smo opisali, vodo tako dobro na svoj mlin napeljati, da je postala strokovna organizacija brez moči. Udarila je in vrgla na cesto pred meseci tov. Jeriho. Hotelo je delavstvo že takrat stavkati, a ni. Jeriha sam je vse storil, da se ni stavkalo, dasi bi se bilo moralo že takrat udariti, če bi bilo delavstvo strokovno organizirano, kar se je ob stavki leta 1908. na neštetihih stavkarskih shodih v Medvodah, Št. Lenartu in pri Devici Mariji v Polju slovesno obetalo, a se je prehitro na to, kar se je obljubilo, pozabilo. »Tega pa ne bomo storili, saj se ne bo stavkalo nikdar več!«

To pa še ni bilo vse. Kartel je tudi drugače znal po svojih nastavljenih vse tako voditi, da so se delavci in delavke med seboj prepirali in sovražili. Radi malih sporov ljudje eden drugega niso marali, eden drugega zavidali v veliko radost in veselje kartela, ki mu je šlo za to, da delavstvo popolnoma razbije.

O neposrednem povodu stavke je v predzadnji številki »Naše Moči« objavil obširen članek tov. posl. Gostinčar, mož, ki je tako ob prvi in ob drugi stavki vevškega delavstva stavko vodil in ki jo dejansko tudi zdaj vodi.

Kako stoji zdaj stavka?

Stradati je vevško delavstvo ob svojih sijajnih plačah res navajeno in dasi se stavka že od 11. oktobra nadalje, še vedno krepko in lepo skupaj drži. Ej, četudi se je s hinavsko ljubeznivostjo posrečilo razbiti delavsko strokovno

se; »svojega imena gotovo ne nosiš brez povoda. Hitro opravi. Gre za važno stvar in ti te usluge nikdar ne pozabim...«

Fidele takoj osedla kobilu. Ginjen je, ker mu Mihela tako zaupa. Sklene, da stori tako, kakor mu je ukazala.

»Skrbi, da se ogneš gostilne,« ga še enkrat posvari. »Gorje ti, če prideta s stricem vkup!«

»Ne skrbite, se bom čuval!«

Hitro odjezdi. Zdaj obledi Mihela na obeh lici in trese se ji ves život.

Dekle pošlje prat, sama se s šivanjem vsede na dvorišče in sklene, da se ves dan za nič ne zmeni. Po dveh potih slede njene misli; kmalu mirni ježi enega in kmalu hitri ježi drugega. Včasih se ji pa zdi, da se jezdeca srečata, takrat pa pretrese tiha groza ves njen život od glave do nog. Tako mine dan navidezno miren, v resnici pa dan največje napetosti.

× × ×

Proti večeru se vrne Fidele, tako kmalu, da se Mihela prestraši. »Se je li kaj zgodilo?« ga vpraša s prebledelim obrazom.

»Nič,« odgovori hlapec in vzame s kobile sedlo. V polumraku Mihela ne zapazi, da ima zmešane oči.

»Če danes jezdiš tja, ne da te vidi stric in če se še danes vrneš, boš videl, kaj da zate storim!«

Kaj li more zame, premišljuje Fidele.

Trdno je že sklenil, da jezdi, glasno pa pravi:

»Kdo bo pa drva vozil?«

»Za to ne skrbi, povej, ali greš, ali ne?«

»In dekle?« vpraša.

»Ne skrbi zanje; če greš, takoj zasedlaj kobilu in odjezdi!«

»Kam naj pojezdim?«

»Prizezi predvsem, da stricu o tem ničesar ne poveš, ko se vrneš!«

»No, to je še lepše, to se pravi, da si sam okolu vratu vrv položiš!«

»To ti verujem..., a prisezi!«

»Svoje matere nočem več videti,« reče in premika roki.

Mihela je pomirjena.

»Greš v hišo moje matere, ki ji neseš pismo. Priti moraš pa k njej prej kakor stric. Nikjer ne smeš obstati in osobito hitro izginiti pri gostilni.«

»Naravno!«

Kaj zlomka li to pomenja, si misli Fidele, ko mu Mihela izroči pismo.

»Zanašam se nate,« reče Mihela smehljaje

organizacijo fabriškimi škrice, pa delavske duše le niso poznali in pozabili so, da slovenski delavski trpin, ko vrč prekopi, rajši pogine, kakor da kloni svojo glavo.

× × ×

Na prvotno naznanilo delavstva, da prične takoj delati, če se zagotovi to, kar je že ravnatelj obljubil, a pozneje snedel svojo besedo, preslavni kartel avstrijskih popirnic ni nič odgovoril. Pač so pa natepli v tvornico vse polno orožnikov, ki se strašno dolgočasijo in, kakor se trdi, pomagajo fabriškimi škrice nakladati železniške vozove z blagom, kar je tako nečuvno neverjetno, da bi mi tega ne zapisali, če bi nam tega ne pripovedovali ljudje, ki so to videli in o tem tudi poučili kranjskega deželnega glavarja, ki se je v nedeljo pri delavcih osebno poučil o položaju. Ker se orožniki tako dolgočasijo, se jim menda ne sme zameriti, da delajo strašne ovadbe na sodnijo, dasi do zdaj ni bilo še pri Devici Mariji v Polju nobenega najmanjšega izgrede. Ni naša stvar presojudati, če dvigne ugled orožništva dejstvo, da je nastanjeno v tvornici, kakor tudi ne, če ima delavstvo prav, ki trdi, da zdaj v vevški fabriki ukvarirana slavna žandarmerija s fabriko drža in da gospode žandarje proti delavstvu fabriški škrice hujskajo.

× × ×

Ker družba ni na prvotno delavsko zahtevo odgovorila, je pa stavkujoče delavstvo pooblastilo načelstvo Jugoslovanske Strokovne Zveze na shodu minuli četrtek, ki ga je vodil načelnik J. S. Z., dež. odbornik dr. Ivan Zajec, da na upravni svet Leykamove družbe odpošlje sledečo

spomenico stavkujočega delavstva.

Jugoslovanska Strokovna Zveza naznanja družbi, da je stavkujoče delavstvo pripravljeno, da prične zopet delati pod sledečimi pogoji:

I.

Radi stavke se ne sme noben delavec ali delavka odpustiti.

II.

Da se v bodoče trajno preprečijo spori tvorniškega ravnateljstva z delavstvom, naj se uvede trajni delavski odbor. Taki odbori so že v več avstrijskih tvornicah uvedeni in so se dobro obnesli. Delavski odbor posluje po sledečih načelih:

Pravila Leykam Josefthalske popirnice o delokrogu delavskega odbora.

Namen in dolžnosti delavskega odbora.

Delavski odbor je iz delavstva izvoljeno delavsko zastopstvo, ki mu je splošno namen, da posreduje med delodajalcem in delavci.

a) Kadar se izdajajo delovni redi ali se izpopolnjujejo, delovski odbor sodeluje, da poda svoje mnenje in svoj svet.

b) Nadzira, da se pravično delovni red izvede.

c) Sodeluje pri dobrotelčnih napravah za delavstvo in jih nasvetuje.

d) Skrbi za varnostne naprave v obratu in jih nadzira.

e) Sprejema navodila upravnega sveta in tvorniškega ravnateljstva glede na delavstvo in jih razlašča delavstvu.

f) Naznanja tvorniškem ravnateljstvu delavske želje in pritožbe (o postopanju z delavci,

o pridelitvi k delu, o plači, delovnem času itd.) ter sodeluje pri njih rešitvi.

g) Poroča o svojem delovanju vsako leto enkrat pismeno.

Sestava in izvolitev delavskega odbora.

Delovski odbor šteje 12 članov, ki jih izvoli delavstvo po pismeni, tajni volitvi.

Vsaka volitev se mora štiri tedne prej razpisati.

Kandidati naj se tako postavijo in volitve tako razpišejo, da so v delovskem odboru vsi tvorniški oddelki zastopani. Odborniki delavskega odbora se volijo za dobo enega leta. Če kdo prej izstopi, se razpišejo in izvedejo nadomestne volitve.

Delokrog delavskega odbora. Pravice in dolžnosti članov.

Delovskemu odboru naj se nakaže:

a) Sestava poslovnika o rešitvi tekočih poslov.

b) Izvedenje odboru nakazanih dolžnosti.

c) Razpis in izpeljava novih, oziroma nadomestnih volitev.

Poslovník obsegaj sledeče najvažnejše točke:

I. Kdaj naj se redne seje skličejo.

II. Kdaj naj se skličejo izredne seje.

III. Kako naj se seje skličejo.

IV. Določitev sejnega sporeda, način razprav, predlaganja in sklepanja.

V. Sodelovanje delovnega odbora pri izvedbi kazenskega postopanja. (Glej § 22. delovnega reda.)

Vsak član delavskega odbora je upravičen, da delovskemu redu podrejeno delavstvo zastopa pri tvorniškem vodstvu in pri upravnem svetu v vseh zadevah, ki tičejo delovno in plačilno razmerje in da stavi v seji delavskega odbora primerne predloge.

Članom delavskega odbora se zajamči popolna svoboda in neodvisnost glede na izvrševanje svojih dolžnosti in pravic. Radi izvrševanja teh dolžnosti in pravic se ne sme nihče kaznovati ali trpeti kake škode na plači ali v svojem delovnem razmerju. Vsak odbornik mora po svoji najboljši vednosti in vesti posel člana delavskega odbora izvrševati.

Seje delavskega odbora.

Seje ima delovski odbor, kakor to določa poslovnik. V 14 dneh po izvedenih volitvah se odbora mora sestaviti in voli iz svoje srede predsednika, njegovega namestnika, zapisničarja in njegovega namestnika za vodstvo zapisnika. V prvi seji se določi tudi poslovnik za tekočo dobo.

III.

Delavstvo prosi slavni upravni svet, da zagotovi, da se v slučaju, če se znižajo delovne moči, brezpogojno od dela odpuste le delavci, ki so bili zadnji v tvornico sprejeti.

IV.

Plača naj se vsemu, tudi akordnemu delavstvu poviša za 20 odstotkov, in značaj začetna najnižja plača za delavce 2 K 40 vin., za delavce pa dnevno 1 K 60 vin. Ta prošnja je dovolj utemeljena z vedno naraščajočo draginjo, ki je že več delavcev in delavk prisilila, da so se v Nemčijo ali pa v Ameriko izselili.

Načelstvo Jugoslovanska Strokovne Zveze.

Načelnik:
Dr. Ivan Zajec.

Zapisnikar:
Fran Krhne.

Karteli in delavci.

Znano je, da je poslanec dr. Krek sestavil načrt zakona, po katerem bi karteli in monopoli prišli pod državno nadzorstvo. O tem zakonu se je v dvanajstih sejah posvetoval za to izvoljeni pododsek narodno - gospodarskega odseka. Časopisi velikega kapitala in velike industrije so zagnali velik šum in poslanci, ki so odvisni od teh dveh sil, so z vlado vred padli na trebuh. Tudi soc. demokratje so se pri tem obnašali zelo sumljivo. Proti kartelom napraviti zakon tudi njim ne diši. Zakaj ne, to vedo sami najbolje. Zlobni jeziki govore, da od velikih kartelov pade marsikak tisočak v njih kaso; nekateri so celo tako smeli, da zaresno natolcujejo posamezne voditelje, da jim včasih kak direktor kakega velikega kartela, n. pr. železarskega, ali sladkornega primerno stisne roko, oziroma nekaj podobno s cesarskim orlom in ogrsko krono stisne v roke.

Dr. Krek je za uvod svojega načrta napisal daljšo razpravo, ki so jo splošno vsi strokovnjaki prav laskavo pohvalili. V nji je kratko in točno opisal delovanje kartelov, njihov vpliv na razne sloje in nazadnje zaznamoval razne nasvete, kako naj se škode iz kartelov zabranijo in razne poizkuse v tem oziru po drugih državah.

V imenovani razpravi beremo tudi, kakšen vpliv imajo karteli na delavce. Ravno zdaj, ko vsi stojimo pod utisom 100 odpuščenih delavcev iz predilnice, je prav primerno, da ta del dr. Krickovega spisa predstavimo in tukaj priobčimo. Tako-le beremo:

»Večja gospodarska moč kartelov pomeni sama po sebi večjo slabost delavcev. Ta se kaže v teh-le rečeh:

1. Delavec je pri sklepanju delavske pogodbe manj svoboden, ker kartel lahko najde sredstva, da delavca trajno zaveže, pa tudi da odpuščenega delavca, čegar delovanje za organizacijo ni bilo po godu, v nobeni drugi kartelirani tovarni ne sprejmejo. V obeh slučajih ima delavec škodo. Zato nastaja vprašanje: Kako se more zaščititi delavčev večjo odvisnost od karteliranih podjetij glede na delavsko pogodbo. Brez dvojbe so tu delavske knjižice in najemniške pogodbe velikega pomena. (Delavske knjižice bi se morale odpraviti.) Delavska zahteva, naj se najemniške pogodbe z delavskimi pogodbami ne vežejo, ima tem večji pomen. (Zdaj seveda ob času stavke podjetnik takoj odpove delavcem stanovanja v svojih hišah.) V zvezi s karteli bi se prav lahko ustanovile posredovalnice za delo. (Pa ne tako, kakor v ljubljanski predilnici, kjer se ne vpraša, ali bi kdo morda ne hotel in mogel iti v drugo tovarno, marveč se jih kar posadi na cesto.)

2. Delavec proizvaja z delodajalcem vred. Zato bi moral tudi on čutiti, da kartelno podjetje trajno več nosi in vsako znižanje plače bi moralo biti izključeno. To je pa le mogoče, če bi se prej sklepale kolektivne delavske pogodbe, ki so pri karteliranih podjetjih veliko lažje. Postavno bi se morala uvesti razsodišča v tem oziru. Postavno siliti, da naj se sklenejo kolektivne pogodbe, sedaj še ni lahko mogoče; mogoče pa je, da se pospeši njihovo sklepanje tako, kakor je v obrtnem zakonu in v zakonu za trgovske pomočnike določeno. Država pa more kot največji konsument nekaterih kartelov brez ovire siliti kartele, da sklenejo take pogodbe. (Za zgled vzemimo samo železniško ministrstvo, ki rabi vsako leto za milijone šin, vozov itd. Pri razpisu

»Pismo . . . sem oddal.«

»So li doma vsi zdravi?«

»To mislim da! Mati me je hotela pri kosilu obdržati, a sem takoj odjezdil, le pomislite!«

»Potem si pa lačen?«

»Ne preveč.«

Ko ga vpraša še druge podrobnosti, se pomiri. Boječe mu ponudi desetlirski bankovec.

»Jaz,« pravi hlapec, »ničesar nočem, Bog obvaruj!«

Ko mu pa deklica še prigovarja, drzno vzame denar in ne ugovarja, ko mu deklica reče: »Če kdaj kaj rabiš, se ne boj mi reči.«

Stvar je bila pa taka-le: Ko se je Fidele približal gostilni, je čutil strašno žejo. Naj bi, ali ne? Ali je že gospod prijezdil ali odjezdil? Ali je tu, ali ne?

Tako je premišljeval, ko je jezdaril skozi gozd. Ko je zagledal deželno cesto, se je hotel umakniti, a slaba njegova narava mu je prigovarjala: »Pojdi, norec! Gospoda ni več, je že odjezdil. Pojdi in pij, nato pa jezdi, kar moreš hitro.«

In prijezdil je pred vrata gostilne. Ženske tam prodajajo pečenko in piščance, vino in sadje. Fidele hoče na konju spiti pol litra vina in kupiti kruha.

»Hej, Marija,« kriči, »pridi vun!«

»Kaj čujem,« zasliši moški glas in neki gospod stopi iz gostilne.

Fidele prebledi strahu, pred njim stoji don Evèno.

»Kaj li to pomeni,« vpraša. »Kaj hočeš, Fidele, kdo ti je to ukazal?«

In Fidele je izročil svojemu gospodu pismo Mihele.

»Dobro,« je odgovoril hripavo don Evèno.

»Nič ne poveš, da si me srečal in gorje ti, če vzameš vinar od Mihele.«

»To bi bilo še lepše,« si je mislil Fidele, najlepši se mu je pa zdel desetlirski bankovec in upanje, da ob priliki še več dobi —.

× × ×

Dva dni pozneje se don Evèno vrne domov. Mihele s skrbjo pričakuje, kdaj da se vrne. Ne upa se pa nič vprašati in tudi on ničesar ne reče. Proti večeru jo šele pokliče v jedilnico. Mračni se, kakor tisti večer, ko jo je našel na divanu. Zdaj je pa okno odprto in večerna zarja razsvetljuje sobo.

Mihela tiho vstopi. Ko se obrne, da zapre vrata, skoči don Evèno razburjen kvišku a se hitro pomiri. Mihela se približa. Stoji med njim in svitlo večerno zarjo. Obraz njen je v senci, a nad vratom in okoli glave se vidijo lepi njeni lasje.

»Mihela,« pravi don Evèno, »ti veš, zakaj sem se k tvoji materi podal. Vse sva se dogovorila. Tvoja mati je zadovoljna, a razumeš, da ostaneš tu, dokler se ne poročita.«

»Ljubi Bog,« stoka Mihela, »kaj to pomeni? Kako je mogoče, da mati pritruje?«

Don Evèno nadaljuje: »Vse hočem storiti, da te zadovoljim. Povej samo, kaj da želiš. Žal mi je, da me zapustiš, a od prvega dne sem se zavedal, da se mora stvar tako vrediti, da bo vse zadovoljno. Ti se za me ne moreš žrtvovati in si za me že preveč storila; nikdar ne pozabim . . .«

»Ali sem kdaj tožila,« vpraša deklica v zadregi. Ne čuje več, kar pripoveduje don Evèno in ugiba, česar ne razume. Saj je vendar materi pisala, da že več mesecev niti ne misli na svojo staro ljubezen in jo prosila, da naj stričevemu omožilnemu načrtu ne pritrdi. »Prosim te, ljuba mati za vse na svetu, recite ne. Ne povejte mu pa, da jaz tako želim, zato Vam skrivaj pišem. Hočem tu ostati, dokler ne umrjem in če me stric ne pošlje proč, ostanem vedno pri njem.«

Kljub temu je pa mati zadovoljna, kar stric namerava? Zakaj? Kri ji šine v glavo, a obraz ji vedno bolj blede in zopet jo tres mrzlica.

Hitro pomisli, stric se je hoče iznebiti! Debele solze ji padajo po licu, obraz kaže bolesten

vsake dobave bi se moralo razglasiti, da pridejo v poštev samo take tovarne, pri katerih imajo delavci kolektivne pogodbe, to se pravi pogodbe, ki so sklenjene za več let z delavskimi organizacijami, kakoršne imajo na primer tiskarji.)

3. Tretja reč je brezposelnost. Kartelirana podjetja odpustajo delavce, kadar gre kupčija slabo, pa tudi, če jim kaže, kadar gre dobro, kar po načrtu. Ni nam treba iti v Ameriko, da bi tam zvedeli, da je po zadnji krizi v železni in jekleni industriji ostala le tretjina prejšnjih delavcev pri delu; to vidimo tudi doma. Za nekatere vrste blaga so imeli delavci v pač sijajno cvetočih železarnah teden za tednom po dva in več dni prost, kar je zelo blizu brezposelnosti. Če se trdi, da kartelirana podjetja dajejo večjo stalnost za delo, je taka brezposelnost, ki jo tudi po drugih kartelih lahko opazujemo, temu precej nasprotna. Po naši sodbi se postavna ureditev zavarovanja za brezposelnost pri kartelnih podjetjih sama po sebi ponuja. Ob časih, ko gre kupčija dobro, se mora preskrbeti za delavce, ki poglavitno pomagajo proizvajati blago, da imajo kaj, ko jih zanedenejo najstrašnejše posledice slabe kupčije, ko so namreč brez dela.

Ti nasveti so pravični in izpeljivi. Seveda se jih pa ne bo lotil nihče, kdor nima korajže, ali kdor iz kakih drugih vzrokov ne more, ali ne sme nastopiti proti kartelom. Karteli morejo marsikaj koristiti, toda sami od sebe ne store ničesar, marveč oškodujejo delavce in konsumente, trgovce in proizvajalce surovin, male obrtnike, sploh vsa podjetja, ki se v njih izdeluje blago, katero na pol izdelajo kartelirane tovarne, kolikor morejo, in kadar jim kaže. Ne pozabimo: Tekstilna kupčija gre dobro kakor še nikoli; sto predilniških delavcev je pa na cesti.

Med brati in sestrami.

S. K. S. Z. V LJUBLJANI

naznanja, da se je mogoče za obisk kurzov še zglasiti in sicer še ves prihodnji teden do 10. novembra. Poučni kurzi so zelo važni; namenjeni so zlasti našemu delavstvu, ki je sedaj že včlanjeno po svoji organizaciji v S. K. S. Z. Vrše se sledeči kurzi:

I. laški, ki se vrši v dveh oddelkih; prvi oddelek ob ponedeljkih in četrtnih od pol 8. do pol 9. ure, drugi ob torkih in petkih od pol 8. do pol 9. ure. Poučuje vlč. g. kanonik dr. J. Koren v Slov. trgovski šoli na Kongresnem trgu;

II. nemški, ki se vrši vsak ponedeljek in petek od pol 8. do pol 9. ure zvečer ravnotam. Poučuje g. profesor Dokler. Poučuje se prav od začetka. Kurz je velikega praktičnega pomena;

III. stenografski, ki se vrši ravnotam ob sredah od pol 7. do pol 8. ure zvečer in ob petkih od pol 8. do pol 9. ure zvečer. Poučuje g. profesor Osana. Pouk za začetnike;

IV. kurz za umevanje umetnin, ki se vrši od 7. novembra počenši vsak četrtek od 5. do 6. ure zvečer v deželni muzeji, vodi ga muzejski ravnatelj g. prof. dr. J. Mantuani;

V. zgod.-zemljepisni kurz, ki se vrši vsako soboto od 8. do 9. ure zvečer v Ljudskem Domu. Namen mu je, seznaniti člane s čitanjem zemljevidov, pojasniti jim važne dele sveta, tudi s skioptičnimi slikami, sedaj v prvi vrsti z ozirom na Balkan, kamor so obrnjene sedaj oči celega sveta. Dalje hočemo podati članom nekaj vezanimih slik iz svetovne ter

izraz. Zdaj se šele smili don Evènu in opusti svojo neusmiljeno komedijo.

»Mihela, moja Mihela«, pravi in jo za roko prime, »zakaj jokaš?«

»Se močnejše plaka. A topel njegov pogled povzroči tesno, a le srečno čuvstvo. Obraz skrije na njegovih prsah in plače kakor dete.

Žal mu je, ker jo je tako razžalostil in ker jo ni že zjutraj objel pa ji povedal, kako ljuba da mu je, a globoko tudi čuti srečo, da ga tako ljubi.

»Odpusti mi,« ji reče, »ko sedita skupaj na divanu in ko ji lepe lase gladi. »A tudi ti si meni velike bolečine napravila! Saj si morala čutiti, zakaj sem te hotel odstraniti, a nič mi nisi rekla, čisto nič!«

»Nisem mogla . . . ; nisem znala, nisem razumela. Kako li naj izpoznam tvojo ljubezen, če ti moje nisi izpoznal . . . Evèno?«

Prvič ga je z imenom imenovala in ga tikala. Pretresla ga je sreča.

»In zdaj se razumeva,« je smehljaše vprašal?

Na njegove rame je svojo glavo naslonila. V večernem mraku se mu zdi, da napoči zanj svitla zarja: Njegov dan, ki napoči!

iz naše slovenske zgodovine. Predava g. profesor dr. Šarabon;

VI. socialni kurz, ki ima namen zasledovati in razmotrivati važne dogodke svetovne in domače kulture. Članom je dana prilika, da dobe na vsakojaka stavljen vprašanja tudi v pravnih zadevah primerna pojasnila. Ta kurz, ki se vrši letos prvič v takem obsegu, je za naše člane gotovo največje važnosti. Vodi ga g. dr. J. Jerič; vrši se vsak četrtek od 8. do 9. ure zvečer v Ljudskem Domu;

VII. govorniški tečaj, ki ima namen posebno seznaniti člane z lepotami našega jezika in slov. literature, opozoriti jih na napake govora ter jih uvesti v lep, pravilen in umerjen govor. Vodi g. prof. Dolenc, vrši se v Ljudskem Domu, vsako sredo od pol 8. do pol 9. ure.

S. K. S. Z. hoče nuditi članom, kar je potrebno in možno. Člani, na vas je, da se izredne prilike poslužite in dobre stvari, ki se Vam nudi brezplačno z ljubeznijo oklenete.

Sava. Strokovno društvo vabi vse delavstvo na javen društven shod, ki se bo vršil dne 3. novembra ob pol 4. uri popoldne v »Delavskem domu« na Savi. Delavstvo, udeleži se ga polnoštevilno, da pokažemo, da razumemo delavske težnje, ker se bo poročalo o starostnem zavarovanju. Vsakdo že nestrpnost pričakuje, kdaj se to izvede. Zato vsi na shod, da se o tem poučimo. Kdor v takih važnih časih doma ostane, pokaže, da mu ni mar za delavske koristi, ker vsakdo vé, da le v skupnosti je moč. Pridite!

Službo išče 26letni mladenič po poklicu železolivar. Ponudbe na upravo našega lista.

Vojska na Turškem.

Krščanske balkanske države zmagujejo. Zadržali so Turki kristjane na Turškem tako, kakor to le Turki znajo. Tožbe zatirane turške krščanske raje izpod turškega jarma rešene kršč. slovenska balkanske države niso mogle več gledati. Pripravile so se dobro na vojsko, se zvezale med seboj in napadle turško mrcino. »Krščanska« po judovstvu pokvarjena Evropa vojske za osvojitve ubogih kristjanov ni umela in je mislila, da bo dolgohlačni Turek s svojimi krivimi sabljami kar vsem zvezanim Črnogorcem, Bulgarom, Srbom in Grkom posekal glave. Zgodilo se pa ni tako, kakor je to »krščanska« Evropa z ruskim carom vred pričakovala. Črnogorci so prvi udarili in Turke podili do Skadra, ki ga zdaj oblegajo. drugi črnogorski general je pa drl s črnogorskimi junaki v Sandžak, kjer je večkrat nakleštil Turke in se združil s Srbi. Pri Kumnovu so pa Srbi v strašnem dvadnevem boju tako premagali turškega Ceki pašo, da je vsa njegova armada razbita. Srbi marširajo zdaj proti Solunu. Bulgari so pa pri Lozengradu tako premagali turško armado, da že Turki sami dvomijo, če bodo zmagoslavne Bulgare še mogli ustaviti, da ne udarijo na glavno turško mesto Carigrad. Bulgari zdaj oblegajo Odrin in se približujejo tisti »strašni« turški armadi, ki se zbira, da bi zmagoslavnim Bulgarom zabranila pot v Carigrad.

Socialna demokracija v pravi luči.

(P. M. H.)

Vsaka kritika je dobra in koristna, da celo potrebna za razvoj k večji popolnosti v ti ali oni umetnosti ali znanosti, ako je pravična in resnična. A te lastnosti navadno pogrešamo pri kritiki sodrugov. Kajti ta njihova kritika se ne omejuje samo na prave in resnične napake, na slabe in škodljive strani sedanje človeške družbe, katerih je žalibog mnogo, ampak nasprotno, vse to kritikovanje hoče pred vsem dokazati svetu, da je sedaj obstoječi družabni red v svojem bistvu nenraven in krivičen, da polaga sedanjí družabni red glavno pozornost na izkoriščanje delavca, da je preživljen in zato gotovemu poginu izročeni!

Da bi dokazali vso notranjo in zunanjo gnolobo družabnega reda, zato z neznanskim veselijem razširja po svojih časopisih vse skandale človeške družbe, resnične in izmišljene in jih generalizira, rekoč: »Taka je, takšni so, vse je gnilo, vse votlo, proč z njo!« Na ta način se ubogemu delavcu sistematično in po gotovem načrtu usiljuje prepričanje, ki ga privede do fiksne ideje »le popolni preobrat zamore tem nevzdržljivim razmeram storiti konec.«

Soc. demokracija se tudi laži ne ustraši, kadar ji le-ta služi v sredstvo. Drži se strogo načela: »Svet ne sme na noben način zvedeti, da se še kdo drugi, razun nje, poteguje za pravice delavstva!« Ker se pa v resnici druge stranke veliko bolj potegujejo za delavca, in tudi veliko več dosežejo, zato morajo ti reveži

lagati! In to znajo; saj lažejo, da bi kar lahko prijel!

Le glejmo nemški centrum; kako se je on vedno vlekel za pravice nižjih slojev; kako lepe uspehe je že dosegel; a kaj pravi k temu soc. demokracija? Mesto, da bi mu bila hvaležna, jih sumniči hinavščine, v kateri sama tiči čez glavo; »Ultramontanci (Katoliški centrum) so hinavski nazadnjaki, ki ljudstvu privoščijo vse pravice in veselje nebes, da bi oni zemljo obdržali. Vedo namreč, da nebeška marna najbolj diši, če jo ješ z biftekom.« (Sozialdemokratischer Katechismus, 17.)

Pa ozrimo se na razmere v ožji domovini. Glejmo Slovensko Ljudsko Stranko. Kako se ravno ona v državnem in deželnem zboru bori za pravice delavcev in nižjih slojev (splošna volilna pravica, volilna pravica za ženske, mogočno začrtana akcija glede izrabe vodnih sil, povzdiga kmetijstva, živinoreja, obrt, šolstvo itd.) in vendar, kako ji to požrtvovalnost plačujejo naši ljubi bratci iz rdečega tabora? Beri »Zarj« pa se boš kmalu prepričal; sumničenje, najpodlejše podtikovanje, sebičnost, nenasitljivost, vladoželjnost, hinavščina, lopovstvo, barabstvo, nazadnjaštvo, inračnjaštvo, breznačajnost, backi, kalini, čuki, farški podrepniki itd., je denar, s katerim povračuje soc. demokracija ljudski stranki vso odkritosrčno in delavno ljubezen, katero goji za ubogega delavca nič manj, kakor za druge trpeče sloje človeške družbe.

Poštenemu človeku se tako ravnanje res gabi. A znano je, da se soc. demokracija drži rada onega načela, katero se tako pogosto predbaciva cerkvi, namreč: »Namen posveti sredstva,« dasiravno dosedaj še ni nihče dokazal, da se cerkev drži tega načela, ga odobrava in se po njem ravna. Zgodovina nas namreč uči, da soc. demokratje v slučaju, ko so v nevarnosti koristi njihove stranke, ne morejo priti do tolike samostalnosti, da bi izrekli popolno objektivno sodbo! Za dokaz naj navedemo samo oni parlamentarni poraz, katerega so doživeli sodrugi leta 1893 od strani nemškega centra spomladi v nemškem državnem zboru, ko se je razpravljalo o »bodoči državi«. A vendar so pisali: »Na granitni skali soc. demokratiških idej so se razbili vsi napadi!« (Protokoll des Parteitages zu Köln, 89.)

Zelo izdatno sredstvo, katerega se poslužuje soc. demokracija, da bi spopolnila še prazne vrste s pogumnimi vojaki, je dalje sovraštvo do obstoječe človeške družbe, s katerim hoče prepjiti srca delavcev.

K temu sovraštvu pa soc. demokracija ne vspodbuja toliko naravnost, ampak le bolj po ovinkih, s tem, da zopet in zopet poudarja, kako kapitalizem izkorišča in zlorablja delavca in da je sedanji družabni red povsem nevzdržljiv.

To jasno razvidimo iz njihovih spisov. Tako na primer sodrug Liebknecht: »Kdor največ dela, ima povprečno najmanj; kdor malo ali nič ne dela in druge neposredno ali posredno za-se delati pusti, ima veliko. Uboštvo je za delo, bogastvo za nedelavnost; delavci, ki proizvajajo takozvano »narodnostno premoženje«, so iz njega izključeni. Bogastvo je monopol nedelavcev. Vsled tega postane neenakost največja krivica.« (Liebknecht, Was die Sozialdemokraten sind und was sie wollen 10 f.) ali »Delodajavec bogati po delu svojih plačanih sužnjev, katerim v obliki plačila le en del njihovega dela povrne; ostanek pa spravi v žep ko »profit« — rop, ki se od navadnega ropa le toliko razločuje, da ga sedanje postave trpe!« (Liebknecht a. a. O. 17.)

?Kateri

kavini pridelek naj kupim?
Izbira je v resnici težka, —
kajti toliko ponudb človeka
naravnost zbega!

Kaj rabite Vi, gospa soseda? —
Jaz? — Jaz sem in bom ostala pri
preizkušenem

pravem : Francovem : pridatku za kavo
s kavinim mlinčkom;

od tega zadostuje : manjša : množina;
on povzroči najlepši : zlatorujavi, čisti
zvretek, toraj močno, slastno kavo!

**Najboljša, najsigurnejša
prilika za štedenje!**

Denarni promet
1 1911. čez 82 milijonov K
Stanje vlog čez 22 milijonov K.
Lastna glavica
■ K 704.939.27. ■

Ljudska
posojilnica

registr. zadruga z neomejenim zavezo
Miklošičeva cesta 6
pritličje v lastni hiši nasproti
hotela „Union“ za franč. cerkvijo
prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1 ure
pop. terj. jih obrestuje **4 1/2 %** brez
po kakega odbitka,
tako da prejme vložnik od vsakih
100 kron čistih 4.50 na leto.
Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po
pošti so poštne-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, gra-
ščak, drž. in dež. posl. predsednik; Josip Šiška,
stolni kanonik, podpred.; Odborniki: Anton
Belec, posest., podj. in trg. v St. Vidu n. Lj.; Dr.
Josip Dermastia; Anton Kobi, pos. in trg., Breg
pri Borovni; Karol Kauschegg, velepos. v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani;
Ivan Kregar, svetnik trg. in obrt. zbor. in hišni
posest. v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posest.
in blag. „Ljudske posojil.“; Ivan Pollak ml., tov.;
Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani;
Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Priporočajte povsod „Našo Moč“!

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
za najboljše potovalni naj se obrnejo
na
Simona Skinetetza
v Ljubljani Kolodvorske ulice 28.
Kakovostna Pojasnila daje se brezplačno.

Priporočamo domačo trgovino z oblekami
Maček & Komp.
Franca Josipa cesta št. 3.
Založniki c. kr. priv. južne železnice.
Solidna postrežba! Znižane cene!

Bogata zaloga ženskih ročnih del in
zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol, LJUBLJANA
Mestni trg št. 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavic, nogavic,
otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov,
žepnih robcev, ovratnikov, zavratnic, volne,
bombaža, sukanca itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov
in vsakovrstnih drugih risb.

ANT. BAJEC, Ljubljana

cvetlični salon p. Trančo 2, vrtnarija Tržaška c. 34
izdeluje šopke, vence, trakove z napisi. To-
varniška zaloga vencev, prepariranih in
umetnih rastlin in cvetlic.

Zunanja naročila z obratno pošto. Brzjav: Bajec, Ljubljana

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode, dečke
in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

I. VECCHIET

urar in draguljar, Ljubljana

Selenburgova ulica 7, nasproti glavne
pošte.

Sprejema popravila, izvršuje zlatarska dela
po naročilu. Kupuje ali zamenja z novimi
predmeti staro zlato in srebro, brilante, dija-
mante in druge bisere. — Zaloga precizij-
skih žepnih ur. — Postrežba točna in solidna.

**Dežnike in
solnčnike**
domačega izdelka

najboljše kakovosti, pri-
poročata po najnižji ceni
slavnemu občinstvu

Josip V. dmar, tovarna dežnikov, Ljubljana Pred škofijo št. 10.
— Stari trg št. 4. — Prešernova ulica št. 4.
Popravila se izvršujejo točno in ceno.

Iv. Buggenig, sodarski mojster
Ljubljana, Cesta
na Rudolfovo že-
leznico šte. 5.

Priporočata svojo veliko sodov. Prevzema tudi vsa v
zalogo vsakovrstnih njegovo stroko spada-
joča dela po najnižjih cenah. Solidno delo. Točna postrežba.

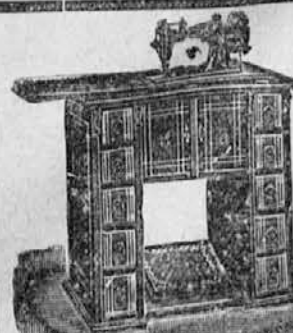

Ivan Jax in sin v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporočata svojo bogato zalogo raznovrstnih

**vozniških koles in
šivalnih strojev**

za rodbino in obrt.

A. Lukič
Slovenska
konfekcijska trgovina
za gospode, dame, dečke, deklice.
Ljubljana
Pred škofijo 19.

Lekarna „Pri Kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepljivo in slast do jedi pospe-
šujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjenju otrok in proti potenju nog,
steklenica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde kože, ste-
klenica 70 v.
„Sladin“ za otroke škatlja 50 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljivo sredstvo
steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstna pripomoček proti kašlju, stekl. 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v. in 4 krono 80 v.

A. Žibert, Ljubljana

Prešernova ulica

:: priporočata svojo ::

veliko zalogo čevljev

:: domačega izdelka ::

**Agitirajte za naše časopise, po-
sebno za del. list „Našo Moč“.**

Pozor slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in pri-
poročljivi domači manufakturni trgovini

JANKO ČEŠNIK

(Pri Češniku) LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

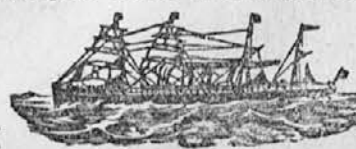
v kateri dobite vedno v veliki izbiri naj-
novejše blago za ženske in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Edina in najkrajša črta v Ameriko!

Samo 6 dni!

**Havre
New-York**

francoska prek morská družba

Veljavne vožne liste (Šifkarto) za francosko linijo čez Havre,
ter liste za povratek iz Amerike v domovino in brezplačna
pojasnila, daje samo **ED. ŠMARDA**

oblastveno potrjena potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska
cesta št. 18 v novi hiši „Kmetijske posojilnice“ nasproti gostilne
pri „Figovcu“.

**Spominjajte se pri vseh prireditvah,
pri vseh veselih in žalostnih dogod-
kih „Slovenske Straže!“**

TEOD. KORN

pokrivalce streh in klepar, vpeljalec strelododov ter instalater
vodovodov, LJUBLJANA, POLJANSKA CESTA 8.

Priporočata se za izvrševanje vsakovrstnih kleparskih del ter pokrivanje
streh z angleškim, francoskim in tuzemskim škrljem z asbest-ce-
mentnim škrljem (Eternit) patent Hatschek z izbočno in ploščnato
opeko, lesno-cementno in strešno opeko. Vsa stavbinska in giban-
terijska kleparska dela v priznani solidni izvršitvi.